

Negotii credunt solum dari, ut hominum conscientias consiliis et præceptis regant, suadere soleant, ut res, quorum de dominio non constat, in pauperum usum dispensentur: 70) non tamen ideo injustus dici poterit, qui jure suo usus, rem illam, moraliter domino vacuam, sibi retinere statuit. Vid. Nic. Burgund. ad Consu. Flandr. Lib. II. n. 1.

*) Accedit quod solus dominus gaudet jure, alios rei suæ usu excludendi. Quum ergo dominus non adpareat: nulli alii talis excludendi facultas est, ac proinde nihil obstat, quo minus bonæ fidei possessor rem sibi retineat. Enimvero quia plerisque locis res dominio vacuas alicuius momenti sibi vindicat populus vel princeps: (§. CCXLII. 22.) per se patet, bona fidei possessorem iis locis, ubi hujusmodi jus inolevit, res alienas, quarum de domino non constat, offerre civitatum rectoribus, ab iisque viris expectare debere. Grot. de jure belli et pac. II. 10.

CA-

dam enim existimarent posse rem inventam juste ab inventore retineri uti hic Heineccius. Communis vero opinio fert, cum præmissa diligenti inquisitione minime comperiatur dominus, tunc tribuendam esse pauperibus, aut in piis caussas erogandum ut habeat etiam regia part. 6. tit. leg. pen. et hæc placet Covarr. de restit. p. 3. §. 1. n. 2. quia cum facta est diligens inquisitio, et dominus non appetat, ratio naturalis dicitat, rem esse vertendam in utilitatem domini, cuius ea præsumitur mens, ut si ei non possit propria res restitui, ut expendatur in ejus utilitatem, et commodum, quod ita fit, quippe pro anima, et merito suo erogatur.

Quoniam potius videtur, rem ita amissam in præsternam communionem transisse, finiq. primò occupantis...

C A P U T. XIII.

De rerum, in dominio constitutarum, commercio.

§. CCCXXV.

EX quo à communione negativa discessum, dominumque introductum est: homines res utiles ita sibi vindicare cœperunt, ut deinceps nemini earum usum concedere cogerentur, sed eas sibi detinere, suisque seponere usibus possent. (§. CCXXXVI.) Ex eo vero id consequi oportuit, 1) ut non eadem omnium facultates essent, sed 2) alii quibusdam rebus abundanter, quibus alii indigerent maxime: adeoque 3) alter vel ex alterius adparatu, vel ejusdem opera id, quod sibi deerat, supereret. Immo, quum non omnia proferat omnis tellus: *) 4) ipsa necessitas homines coagit, ut ea, quibus abundantur, quæque sua arte ac opera produxissent, aliis indulgerent, aliaque, quibus ipsi carerent, sibi adquirerent. Quod dum fecerunt, COMMERCIA inter se instituere dicti sunt.

*) Huc pertinet elegans observatio Virgilij. Georg. I. v. 54. Hic segetes, illuc veniunt felicius uix:

Arborei fœtus alibi, atque injussa virescunt

Gramina: nonne vides, crocos ut Timorus odores,

India mittit ebur, molles sua tura Sabæ?

At Chalybes nudi ferrum, viroisque Pontus

Castorea, Eliadum palmas Epiros equarum?

Continuo has leges aternaque fœdera certis

Imposuit natura locis: quo tempore primum

Deucalion vacuum lapides jactabit in orbem.

Quibus genuina sunt, quæ latius idem poeta cecinit Lib. II.

Georg. v. 109. sequ. quæque observarunt Varro de re rustica

I. 23. et Ovid. de arte am IV. v. 758. et in primis Seneca

Epist. LXXXVII. qui, adducto illo laudato Virgilii loco ex

libro georgicon secundo, addit: Ista, in regiones descripta sunt,

ut necessarium mortalibus esset inter ipsos COMMERCUM,

si invicem alius ab alio aliquid peteret. Eamdem commerciorum originem urget Arist. Nicomach. V. 8. Polit. I. 6.

§. CCCXXVI.

Jam equidem si omnes homines virtutis studio tene-

Ffij

rea-

Necessi- rentur , non esset , profecto , quod ullus inopiam me-
tas com- tueret. Quis enim tunc dubitaret , quin ea , quibus ip-
mercii. se abundet , indigis liberaliter sint elargienda ? (§ .
CCXXI. 23.) Enimvero , cuum jam pridem refrixerit
amititiæ amor , eoque sæculo vivamus , quo *virtus lau-*
datur , et alget : 5) de eo commercii genere cogitan-
dum fuit , quo alter non modo sola humanitate et be-
neficentia , sed perfecta obligatione , ad rerum utilium ,
quibus indigemus , dominium , in nos transferendum ,
nosve operis suis juvandos , obstrictus esset.

§. CCCXXVII.

Itaque per COMMERCUM intelligimus communicatio-
nem rerum operarumve necessariarum atque utilium
Illud ali- cum aliis , earum indigis , non ex sola humanitate et
ter insti- beneficentia , sed ex obligatione perfecta , profectam.
tui non Quum vero per commercia vel operæ prætentur , vel
potuit , dominium et possessio transferatur , ea vero obligatio
quam nemini inscio ac invito sit extorquenda : (§. CCCXX.
per con- 59.) consequens est , 6) ut commercium requirat utrius-
tractus. que consensum . Eum porro duorum consensum de re-
bus necessariis operisve , inter se non ex sola huma-
nitate , sed ex obligatione perfecta , communicandis ,
quum CONTRACTUM vocare soleamus ; facile intelligitur ,
7) commercia non aliter , quam intervenientibus con-
tractibus , explicari posse.*)

* Recte hoc observavit Isocrat. Except. advers. Callimach. p. 742.
Σύνθηκαι τοσαύτην ἵχσοι δύναμιν, ὅπε τὰ πλάτα τῷ βίᾳ καὶ τοῖς
ἱλησι, καὶ τοῖς βαρβάροις, διὰ συνθηκῶν ἄνω. Τάντας γὰρ πο-
τύνοντες, ὡς ἀλλήλοις ἀφίνουμεθα, καὶ πορίσμεθα, ὡς ἴκαστα
τυγχάνομεν διέμνοι μετὰ τέτων καὶ τὰ συμβόλαια τὰ πρὸς ἡμᾶς
ἄντοις πορέμεθα, καὶ τὰς ιδίας ἵχθσας, καὶ τὰς ποιῆς πολέμους
διαλεύμεθα· τέτω μέντοι ποιῆς πάντας ἀνθετοῖς διατελέμενοι κερδεύειν
In pactis tanta vis est, ut plerique res tum Græcorum, tum bar-
barorum, ex pactis et convenientis transigantur. His enim freti con-
venimus, et COMMERCIA agitamus. Per hæc inter nos contra-
bitus: per hæc cum privatas inimicitiias, tum communia bella,
componimus. Hoc uno, tamquam communī bono, homines om-
nes uti non desistimus.

S. CCCXXVIII.

§. CCCXXVIII.

Quum ergo commercia in communicatione rerum operarumve necessarium cum aliis, earum indigis, consistant, eaque communicatio non ex sola humanitate et beneficentia, sed ex jure perfecto proficiscatur: (§. CCCXXVII.) 8) rarius profecto continget, ut quis res operasque suas cum aliis gratis communicare vel possit, vel velit, sed unusquisque potius 9) aliquid sibi ab altero rependi volet, quod ipsi tantumdem videatur, ac res, vel opera, cum illo communicanda. Itaque 10) qui res suas operasve inter se commutare volunt, non possunt non eas inter se comparare, eaque comparatio 11) non aliter fieri potest, quam quantitate, per quam æqualitas obtineretur, rebus operisve singulis attributa. Quumque quantitas illa rebus operisve attributa, secundum quam illæ inter se comparari possunt, sit PRETUM: consequens est, 12) ut commercia et contractus plerique sine rerum pretio vix intellegantur.*)

*) Hinc eleganter Græci non modo pacta et contractus, verum etiam commercia vocarunt οὐρφεῖας, οὐρφεῖα, οὐρφίαι, et οὐρφίαι νενομινά, àzè τò οὐρφάλεν, a comparando vel conferendo. Qui enim res operasve inter se commutaturi sunt, ii eas inter se comparant, dum suæ quisque rei vel operæ certam quantitatem tribuit, atque ita reperit rationem vel proportionem, quam inter se habeant. Sic e.g. si ponamus, rationem auri ad argentum esse undecuplum: utriusque metallo tribuimus quantitatem moralem vel pretium. Eoque facto nihil facilius est, quam metalla ista inter se, servata æqualitate commutare. Ceterum plerosque, non omnes contractus rerum pretium ponere dicimus. Sunt enim quidam gratuiti: ac proinde recte contractus dividuntur in ONEROSOS, quando æquale utrumque onus est, BENEFICOS, ubi alter alteri se ad aliquid gratis præstandum obstringit, et ALEAM CONTINENTES, in quibus ita dominatur fortuna, ut quod præstatur, alter modo gratis, modo titulo oneroso accipiat.

§. CCCXXIX.

§. CCCXXIX.

Comparatio illa instituitur vel inter res operasque singulas: vel adsumitur communis quædam mensura, quam reliquæ res operæque omnes comparantur. Si prius fit: 13) inde oritur PRETIUM VULGARE, quod singulis rebus operisque tribuimus. Sin posterius: 14) PRETIUM hoc vocatur EMINENS, quia illo omnia, quæ in commercio sunt, tamquam communi quadam mensura, æstimamus: *) quale apud nos est pecunia. In utroque vero 15) procul dubio requiritur æqualitas rei operæve et pretii.

*) Hinc recte Aristoteles Nicom. IX. 1. nummum definit: *κοινὸν μήρον, ἀγορὰ δὲ πάντα ἀναρρέπεται, ναὶ δὲ μητράται: κοινωνικὴν μετρητὴν, ad quam omnia referuntur, quaque mensurantur omnia.* Unde recte nummo omnia venalia esse dicuntur, quæcumque sunt in commercio. Id tantum reprehensione dignum, quod homines et ea, quæ non sunt in commercio, nummis æstimare et vendere solent, veluti justitiam, pudicitiam, ipsamque conscientiam. Et hoc ipsum est, in quod inveniuntur poëtae. Horat. Serm. II. 3. v. 94.

Omnis enim res,

Virtus, fama, decus, divina humanaque, puleris

Divitiae parent: quas qui construxerit, ille

Clarus erit, fortis, justus, sapienter etiam, et rex,

Et quidquid volet.

Propert. III. 10.

Aurea nunc vere sunt secula, plurimus auro

Venit bonus, auro conciliatur amor.

Auro pulsata fides, auro venalia jura.

Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.

Similia passim apud veteres, veluti apud Petron. Satyr.

Cap. CXXXVII. et olim apud Menandrum, cuius elegan-
tissima haec superest sententia de divite:

Ἐν τῷ οὐρανῷ, τῷ βόειος, πάντα σὺν γνώσει,

Ἄργειος, δίνεις, θραύσοντες, ἀγγυελία,

Φίλοι, δικαιοί, μάρτυρες, μίνορ δίδα.

Ἄχτοις γάρ τοις τοῖς διόρθωτοις.

Opta modo, quidquid volueris: omnia evenient:

Ager, domus, medici, supellec argenteas,

Amici, judices, testes: dederis modo.

Quin et deos ipsos ministros facile habebis.

§. CCCXXX.

CAP. XIII. DE RERUM IN DOM. &c.

§. CCCXXX.

Et initio quidem pretium tantum VULGARE homini-
bus innotuisse, vel inde patet, quod eminens sine plu-
riū consensu constitui non potuit. At vulgare quis-
que rebus operisque suis suo arbitratu imposuit. Quum gare de-
tamen id eo fine ac consilio fiat, ut illis quisque ea, finien-
quæ sibi desunt, comparare possit: (§. CCCXXV. 3.) dum sit
consequens est, 15) ut in imponendo rebus operisve
pretio ratio habenda sit aliorum, à quibus aliquid ad-
quirere cupimus, adeoque 16) tanti æstimanda sit res
operave nostra, ut, hos eas tanto pretio comparare si-
bi velle, probabile sit.*)

*) Nam si fingamus, Arabes thus et aromata sua tanti æ-
timare, ut pro centenis frumenti medimnis non nisi unam
drachmam dare velint: nec ipsi pro thure et aromatis
frumentum accipiēnt, quia nemo erit, qui conditione tam
iniqua frumentum peccatare velit: nec allii sibi compa-
rare poterunt aromata, adeoque impeditur hoc modo
commercia quorum tamen causa inventum est rerum ope-
rarumque pretium. Quum ergo talia oporteat esse media,
qualis est finis: consequens est, ut pretium ita definien-
dum sit, ut commercia intercedere possint inter homi-
nes, adeoque in illo constituendo ratio haberi debeat alio-
rum, à quibus et ipsi aliquid adquirere volumus.

§. CCCXXXI.

Quum itaque tanti æstimandæ sint res operæque
nostræ, quanti eas alterum, à quo quid adquirire cu-
pimus, sibi comparaturum, probabile est: (§. CCCXXX. Qua-
16.) facile unusquisque intelligit, 17) pretium rerum rumnam
aliquando intendere alterius necessitatem et indigen- circuns-
tiam, * 18) aliquando rei ipsius raritatem: immo rum in
19) rationem etiam habendam esse artificii, 20) ip- eo defi-
sius rei præstantiæ, 21) operæ et expensarum, in il- niendo
lam factarum, 22) periculi ejus caussa subeundi, 23) habenda
denique eorum, qui re vel opera indigent, multitudinis, sit ratio
vel paucitatis, aliarumque ejusdem generis.

*) Verum quidem est, non ea semper, quæ maxime neces-

saria sunt, maximi pretii haberi, rem ita dirigente divina providentia, ut illa, quibus non facile caremus, ubique obvia sint, et illa tantum, quæ nec corpus, nec natura desiderat, difficilis rariusque reperiantur, uti recte philosophantur Vitruv. Architect. VIII. præf. Attamen si necessitas cum inopia conjuncta est, e. g. si magna ubique est frugrum sterilitas, pretium earum magis magisque intendi, ipsa satis docet experientia. Ac proinde tunc vere evenit, quod ait Quintilianus Declam. XII. *In magna inopia, quidquid emi potest, vile est.* Exemplum insigne vidit Ægyptus in septennali illa sterilitate Genes. XLVII. 14. sequ.

§. CCCXXXII.

Obverti nobis posset, solere homines suis rebus attribuere pretium immensum, vel multo majus certe, quam quo alter sibi illas comparare velit, sive auctor illas faciat pretiosas, sive raritas, sive factum in pretium signe, quod illæ nobis revocant in memoriam. *Enim affectio vero quum nos jam de officiis, in commercio observans vandis, agamus, in hoc vero pretii illius ordinarie non habeatur ratio, sed tantum in damnis resarcendis:* * (§. CCXII. 125.) facile intelliges, 24) cur id pretium regulam nostram non evertat.

* Adfectio enim ista ita comparata est, ut in alterum transire nequeat, adeoque et nihil hunc movere possit, cur rem illam sibi ideo majore pretio comparare velit, quod ea possessori jucundum quid in memoriam revocavit. Sed id ordinarie tantum verum est. Alioquin enim contingit aliquando, ut in commercio ne id quidem pretium planè insuper habeatur, 1) si communis sit rei adfectio ob auctorem vel artificem, à quo confecta est, vel ob insignem raritatem vel pulchritudinem: Hinc Phidie signum vel elaboratio Apellis vel Parrhasii tabula, quia omnium adfectionem mereri videbantur, majori, quam vulgaris, pretio venabant. 2) Si major sit acquirentis, quam possidentis adfectio, e. g. si res mea alterius rem insigniter reddere possit meliorem, ac proinde is optet, ut ille apud Hort. Serm. II. 6.

O si angulus ille Proximus, accedat, qui nunc deformat agellum!

§. CCCXXXIII.

§. CCCXXXIII.

Quum vero commercia ideo inter homines instituantur, ut alter ex alterius adparatu, vel ejusdem opera, id, quod sibi deest, suppleat, (§. CCXXVI. 3.) et Cur pretium quoque non ob aliam caussam excogitarint homines, quam ut in commutandis rebus ac operis minens æqualitas obtineretur: (§. CCCXXVIII. 11.) non poterunt non saepius contingere, 25) ut nec semper alteri, tum superesset, quod decesset alteri, et 26) saepè alter id, quod alter dare vellet, adsperraretur, et 27) ipsarum rerum, quas inter se permutare vellent, tam lubrica atque incerta esset æstimatio, ut non posset non alteruter damni incurrire periculum, quin et 28) aliquando ipsæ res commutandæ tam magnæ molis essent, ut nec commode in loca dissita transferri, nec in itinere commode custodiri possent. Quæ incommoda, quum aliter evitari non possent: 29) ipsa demum necessitas invexit pretium aliquod eminens, quod et reciperetur ab omnibus et in quo mutua inter rem et pretium relatio facillime posset reperiri. *)

*) Id ipsum observavit Paullus JC. I. 1. pr. D. de contr. emt. dum emtionis venditionis originem ita describit: *Origem vendendique à permutationibus cepit. Olim enim non ita erat nummus, neque aliud merx, aliud pretium: sed unusquisque secundum necessitatem temporum ac rerum utilibus inutilia permutabat, quando plerunque evenit, ut, quod alteri superest, alteri desit. Sed quia non semper et facile conveniebat, ut quum tu haberet, quod ego desiderarem, invicem haberem, quod tu accipere velles: electa materia est, cuius publica ac perpetua æstimatio difficultatibus permutationum æqualitate quantitatis subveniret, eaque materia, forma publica percussa, usum dominiumque non tam ex substantia præbet, quam ex quantitate, nec ultra MERX utrumque, sed alterum PRETIUM vocatur. Similia habet Aristot. Ethic. ad Nicom. V. 8. et Pol. I. 6. quæ loca erudite exposuit Jac. Perizon. de aere gravi S. II. p. 6. sequ. quemadmodum Paulli testimonium Duaten. Disp. annivers. I. 6.*

§. CCCXXXIV.

Idem finis nummi, vel pretii eminentis, id exigit,

Gg

30)

Eius re- 30) ut materia , nec nimis rara , 31) nec vulgo ob-
quisita. via , 32) nec usu ac pretio destituta , *) nec 33) dif-
ficulter in quasvis partes divisibilis , 34) nec justo fra-
gilior , 35) nec quæ difficilius custodiri , vel 36) ægre
in quemvis locum transferri posset , eligeretur : quia
si rara nimis esset , non suficeret hominibus : si vulgo
obvia , nullius pretii esset : si pretio destitueretur , non
reciperetur ab omnibus : si non in quavis æquales par-
tes dividi posset , non obtineretur in commercio æqua-
litas : si fragilior esset , vel usu detere , etur , posses-
sores paullatim redderentur pauperiores : denique si
nec commode custodiretur , et difficulter in quem-
vis locum transferretur , idem maneret incommodum ,
quod commercia ante inventum nummi usum difficilio-
ra reddisse , diximus . (§. CCCXXXIII.)

*) Quare recte observavit Aristoteles Nicomacheor V. 8. num-
mum esse *τὸν ἴσχυρον, οὐδὲ δια τὸν περιουσια φέροντι ἀνα λαβᾶν,*
veluti fidejussorem , quem qui secum ferat , quævis venalia ac-
cipere posset. Hinc vero præclare colligit Pufendorff. de ju-
re nat. et gent. V. 1. 13. uti nemo fidejussorem accipiat ,
nisi virum *spectatæ fidei , et locupletem , in vili autem ,*
homine parum cautionis esse putetur : ita pro re ubique
occurrente , puta pro manipulo terræ aut arenae , neminem rem
suam permutaturum , quæ ipsi magno labore ac industria fuerit
comparata.

§. CCCXXXV.

Quæ virtutes omnes , quum in nullam aliam mate-
riam , quam in metalla pretiosiora , cadant , puta aurum ,
Cur ad argentum , et æs : 37) hæc metalla huic usui ad-
id adhi- hiberi , et inde 38) nummos variæ quantitatis ac pon-
bita me- deris cudi , plerisque gentibus cultioribus commodissi-
talla no- mum visum est. Quin 39) si quibus alii materiæ qua-
biliora? licumque pretium aliquod eminens attribuere placuit:
id , vel , urgente necessitate et pecuniæ inopia , fac-
tum est , eo consilio , ut cives , defuncti periculo , pro
pecunia illa *συμβολικὴ* solidum nummum reciperent , vel
40) pecunia ista tantum in una gente functa est preti-
i eminentis vice , nec commerciis , inter plures di-
versasque gentes conciliandis , fuit idonea .

*) Sic Carthaginensibus pro nummo erat nescio quid , pel- li-

liculae exiguae illigatum , et publice obsignatum , Aeschin.
be dial. de div. Cap. XXIV. p. 78. edit. Petri Horrei. Lacedemo-
niis pondus ferri , et quidem inutilis. Idem ibid. p. 80.
Plutarch. Lycurg. p. 51. Aliis gentibus pro auro , argen-
to et ære conchas , Leo Afr. Lib. VII. aliis grana et bac-
cas , aliis massas salis , adhibere placuit. Pufendorff. de
jure nat. et gent. V. 1. 13. De corio , papiro , plumbo ,
aliisque rebus , in calamitate publica , maxime obsessis
urbibus , pro pecunia expensis , ut recentiora , nostrique
ævi exempla prætermittamus , videntur Polyæn. Stratega.
III. 10. 1. et ibi Masuic. p. 274. Sen. de benef. V. 14.
Enimvero , uti quisquilia illæ , quibus barbari pro num-
mis utuntur , non nisi minutis commerciis inter cives
ejusdem reipublicæ explicandi idonea sunt: ita moneta
συμβολικὴ , in calamitate publica exhibita , vere est loco
tesserarum , vel chirographarum , quæ summi imperan-
tes , defuncti periculo , parata pecunia se redempturos , pol-
licentur. Ita enim apud Polyænum Timotheus persuasit
mercatoribus , ut ipsius sigillo pro numismate uterentur ,
παλλασσούριος δὲ τὸν σφραγίδα οὐδὲ τὸ ἀγγύειον λαυβάναν et ua-
reddentes sigillum , argentum reciperent .

§. CCCXXXVI.

Quamvis vero pretium nummi definire sit summi
imperantis , ceu infra suo loco pluribus demonstrabi-
Quan-
mus : tamen , uti in pretio vulgari ratio habenda est tum pre-
aliorum , à quibus quid adquirere cupimus , (§. CCCXXX. iii statu-
15.) ita facile patet , 41) pecuniæ quoque tale adsig-
endum esse pretium , quod alias gentes , quibuscum sit num-
nobis commercia sunt , non adspersuras probabile
est , adeoque 42) sequendam esse rationem unius me-
talli ad aliud , quam pleræque gentes vicinæ cultiores
probare solent , nisi vel alios deterrire , quo minus
nobiscum commercium habere audeant , vel ipsi insigne
detrimentum pati velimus . *)

*) Si enim nummis nostris pretium justo major statuimus ,
aut exteri nobiscum commercii quid habere dubitabunt ,
aut mercium suarum pretium , pro ratione valoris inter-
ni monetæ nostræ , intendent. Sin minore pretio nummos
nostros expendimus , quam gentes vicinæ : nihil certius
continget , quam ut nummi nostri probi ad vicinos mi-
grant , eorumque loco jacentur improbi et viliores , ut
Gg ij ne-

nemo nesciat, quantum habeat. Hinc quum apud plerasque gentes moratores pro ratione temporum aurum ad argentum modo esset in proportione duodecupla, modo undecupla, modo decupla, aliquando etiam auri pretium vel interderetur, vel minueretur: (Vid. dissert. nostr. de reduct. monet. adjust. pret. §. XXIV: sequ.) fieri non potuit, quin detrimentum insigne caperent Arabes, qui pro ære et ferro teste Diodoro Sic. Biblioth. III. 45. æquale pondus auri, vel, ut Strabo Geogr. XVI. p. 1124. edit. noviss. refert pro ære triplum, pro ferro duplum, pro argento decuplum auri pondus rependebant, διά τε τὸν ἀπαρτίγιον τὸν ἴγραστον, καὶ τὸν στάντινον τὸν ἀνθεμβανόντων, ὃν ἡ Χρυσαρχία τὸς βίσιος ἀναγνωρίζει, tum propter operandi inscitum, tum quod indigerent ibis, que contra accipiebant, quorunque usus magis videbatur ad vitam necessarius. De Peruvianis suis simile quid refert Yncas Garcillass. de la Vega dans l' histoire des Yncas V. 4. p. 425.

§. CCCXXXVII.

Jam ut ad CONTRACTUS, quibus intervenientibus commercia explicantur, (§. CCCXXVII. 7.) perveniamus: Con tractu- facile unusquisque intelligit, 43) alios NONDUM IN- um ante VENTO PRETIO EMINENTE, et quum solum adhuc ob inven- tineret pretium vulgare, locum habuisse; (§. CCCXXX.) inven- tui m- alios, INVENTO demum NUMMO; alios tum ANTE IN- vnum in- VECTAM PECUNIAM, tum EA jam IVECTA, innotuisse. munan. Inter eos, qui nondum invento pretio eminente locum tiquissi- habuerunt, familiam veluti dicit PERMUTATIO. Initio mus per- enim 44) non aliter, quam vice rerum, commercia muta- exercebant mortales, seu merces suas operasve inter se permutabant, ac pro inde 45) permutationes sunt genus contractuum antiquissimum, quod 46) et multo post retinuere gentes omnes, non modo quæ auro, argento, æri nullum statuerunt pretium, *) sed et quæ jam pridem pecuniae usum habuerunt.

N.

*) Id de majoribus nostris refert Tacitus de morib. Germ. Cap. V. qui tamen observat, jam suo tempore Germanos Romanis provinciis viciniores, aliquam pecuniae cupiditatem concepisse. Idem de Scythis memoria prodidit Justinus Histor. II. 2. de Saracenis, Scythia Europæ populo, Pompon. Mela de situ orbis II. 1. de Hispanis Strabo Geogr. III. p. 233. Sed et hodie idem institutum servant La-

po-

pones, Samojedæ, populi Asia, Africæ et Americae quamplurimi, idque de populis barbaris eo minus mirandum, quod et invento pridem nummo, et Græci et Romani diutissime non alio contrareti, quam permutatio uterentur. De Græcis notissimum est exemplum apud Homerum Iliad. v. v. 482. de Romanis videndus Plinius Hist. nat. XVIII. 3. XXXIII. 1.

§. CCCXXXVIII.

Est ergo PERMUTATIO rei nostræ pro re alterius da- tio. Quod quum dupliciter fieri possit, primum, ut neutra res æstimetur certumve ei statuatur pretium: deinde ut utriusque pretii ineat ratio: sequitur, 47) Quid et quotu- ut permutatio prior recte vocetur SIMPLEX, posterior plex per- ÆSTIMATORIA, et hinc 48) illa donationi reciproca; mutatio hæc 49) emtione venditioni quodammodo similis sit,

L. 1. C. de permut. l. 1. §. 1. D. de contr. emt. qualvis, 50) priorem ideo diversum à permutatione negotium esse, statuat Pufend. de offic. hom. et civ. I. 15. 8. quod in ea, ut æqualitas observetur, necessum non sit: quum tamen 51) nec in permutatione simplici observanda sit æqualitas. *)

*) In hac enim uterque contrahentium rem non suam, sed alienam, non justo, quod alii statuerent, pretio, sed ex affectione sua, æstimat, adeoque nulla est rerum, sed de affectionis tantum, æqualitas. Quoties enim major est adquirentis, quam possidentis, affectio, toties et in com- merciis rationem haberi pretii affectionis, diximus (§. CCCXXXII. *.) Exemplo esse potest commercium

Glauci et Diomedis apud Homer. Iliad. p. v. 236. permutantium arma armis.

Aurea ergis, centena novenariis. 9. I. minima Iu 12. De qua permutatione eleganter Maximus Tyrius Dissert. Plat. XXIII. Οὐδὲν γάρ δύτε τῷ λαβῖντι χρυσός πάλιν, οὐδὲ τῷ αἴτιῳ ξαμνώ οἱ χαλκοί. Ιλατόν, ἀλλὰ αὐτοὶ λεόντες μαρτύρες εἰσεντέρειν τῷ ἀνιών της θύλης, ισοεστία τῇ γυναικὶ διδύλτα. Neque plus babunt, qui aurum accepit, neque minus, cui es tradidum est. Verum cum utroque preclare actum: quum illa materie inæqualitas æqualitate propositi, quo alter dedit alteri, compensata esset.

§. CCCXXXIX.

